

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять з навчальної дисципліни
«ЕКОНОМІКА ТА ЕКОЛОГІЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ»
для студентів денної та заочної форми навчання
спеціальності 051 «Економіка»
ОПП «Економіка довкілля та природних ресурсів»

Затверджено
на засіданні групи забезпечення спеціальності
Протокол № 17 від «22» 05 2024 р.
Голова групи Губанова О.Р.

Затверджено
на засіданні кафедри економіки природокористування
Протокол № 8 від «22» 05 2024 р.
Завідувач кафедри Губанова О.Р.

Одеса 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять з навчальної дисципліни
«ЕКОНОМІКА ТА ЕКОЛОГІЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ»
для студентів денної та заочної форми навчання
спеціальності 051 «Економіка»
ОПП «Економіка довкілля та природних ресурсів»

Одеса 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять з навчальної дисципліни
«ЕКОНОМІКА ТА ЕКОЛОГІЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ»
для студентів денної та заочної форми навчання
спеціальності 051 «Економіка»
ОПП «Економіка довкілля та природних ресурсів»

Затверджено
на засіданні групи
забезпечення спеціальності
Протокол № 17
від « 22 » 05 2024 р.

Одеса – 2024

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни „ Економіка та екологія рекреаційно-туристичної сфери” для студентів денної та заочної форми за спеціальністю 051 «Економіка», ОПП «Економіка довкілля та природних ресурсів», рівень вищої освіти «магістр» / Попова Марія Олександрівна. Одеса, ОДЕКУ, 2024.

ЗМІСТ

Передмова	5
1. Загальна частина	6
1.1 Мета та завдання курсу	6
1.2 Перелік знань, вмінь та компетенцій, що формуються у ході вивчення навчальної дисципліни “Економіка та екологія рекреаційно-туристичної сфери”	8
1.3 Зміст практичних занять	10
1.4 Перелік контрольних заходів	12
1.5 Навчально-методичне забезпечення дисципліни	15
2. Повчання до практичних занять	18
2.1 Загальні поради до підготовки до практичних занять	18
2.2 Перелік контрольних питань до практичних занять	18
3. Практичні заняття	19
3.1. Практичне заняття № 1 Екологічний аудит і сертифікація КРТ. Механізми проведення екологічного аудиту та сертифікації.	19
3.2. Практичне заняття № 2 Рентна теорія при використанні КРТ. Державний механізм розрахунку рентної плати при використанні КРТ.	24
3.3. Практичне заняття № 3 Економічні інструменти державного механізму стимулювання механізму стимулювання рекреаційно-туристичного природокористування	31
3.4. Практичне заняття № 4 Державне регулювання інвестиційної привабливості рекреації та туризму як складових природокористування.	37
3.5. Практичне заняття № 5 Модель державного механізму стимулювання інвестиційної діяльності в сфері рекреаційно-туристичного природокористування	46

ПЕРЕДМОВА

Задача розвитку рекреації та туризму є актуальною і для України, оскільки вона займає одне з провідних місць в Європі за забезпеченістю рекреаційно-туристичними ресурсами, має достатньо сформовану мережу рекреаційних об'єктів та туристичних і курортних закладів, та, при цьому природно-ресурсний потенціал її території для розвитку рекреаційно-туристичного сектору національної економіки використовується лише на 50% від реальних можливостей.

За наявності певних наукових і практичних результатів стосовно вирішення економічних і управлінських проблем рекреаційно-туристичної сфери, реальністю є багатоплановість, складність і недостатність розробки проблем сталого розвитку рекреаційно-туристичного сектору національної економіки, зокрема визначення його стратегічних перспектив у регіональному вимірі, побудови і реалізації механізмів і інструментарію мобілізації потенціалу рекреаційно-туристичної на регіональному і локальному рівнях, запровадження ринкових підходів до регулювання в сфері рекреаційно-туристичного природокористування.

Важливим елементом підготовки повинен бути принцип зв'язку між теорією та практикою, що є обов'язковим у всіх формах організації навчального процесу. Сучасні умови соціально-економічного розвитку висувають нові вимоги до фахівців в галузі природних ресурсів. Вони повинні мати не лише суто професійні знання, але й практичні навички, тому розвиток економіко-екологічних напрямів стає однією з її основних стратегічних цілей та забезпечує зміцнення конкурентних позицій на сучасному ринку.

1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

1.1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСУ

Дисципліна «Економіка та екологія рекреаційно - туристичної сфери» належить до вибіркової частини освітньо-професійної програми «Економіка довкілля та природних ресурсів» підготовки магістрів за спеціальністю 051 «Економіка».

Метою вивчення дисципліни «Економіка та екологія рекреаційно - туристичної сфери» є отримання знань конкурентоспроможних на ринку праці, оволодіння загальними та професійними компетентностями в сфері економіки довкілля та природних ресурсів і здатність оперативне реагувати на нагальні потреби економічних суб'єктів з урахуванням екологічного імперативу.

Основні завдання курсу «Економіка та екологія рекреаційно - туристичної сфери»: озброїти студентів сучасною науковою методологією створення та розвитку курортів, навчити формулювати концепцію збалансованого розвитку екологічно орієнтованого рекреаційно-туристичного бізнесу, а також використовувати економічні інструменти державного механізму стимулювання інвестиційної діяльності рекреаційно-туристичних територій.

Предметом вивчення дисципліни «Економіка та екологія рекреаційно-туристичної сфери» є процеси розвитку ринкової діяльності рекреаційних підприємств, що забезпечують реалізацію різноманітних рекреаційних потреб населення, сприяють оздоровленню нації, підвищенню працездатності, з одного боку, а з іншого – сприяють формуванню пріоритетів та обґрунтуванню шляхів досягнення такого соціально-економічного розвитку, при якому забезпечується збалансоване функціонування екосоціосистем.

Об'єктом вивчення дисципліни «Економіка та екологія рекреаційно-туристичної сфери» є особливості функціонування рекреаційної економіки.

Змістовні модулі:

- Правові засади розвитку рекреаційно-туристичної сфери в Україні.
- Еколого-економічні аспекти сталого розвитку в рекреаційно-туристичній сфері.

1.2. ПЕРЕЛІК ЗНАНЬ, ВМІНЬ ТА КОМПЕТЕНЦІЙ, ЩО ФОРМУЮТЬСЯ У ХОДІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ЕКОНОМІКА ТА ЕКОЛОГІЯ РЕКРЕАЦІЙНО- ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ”

Дисципліна «**Економіка та екологія рекреаційно-туристичної сфери**» має визначену логіку побудови і цілком конкретний зміст. Він охоплює такі підрозділи:

- Мета, завдання і структура дисципліни.
- Поняття курортів і їх види. Створення та розвиток курортів.
- Використання природних лікувальних ресурсів. Організація лікування та обслуговування на курортах.
- Економічне та фінансове забезпечення організації та функціонування курортів.
- Санітарна охорона, моніторинг і кадастр природних територій курортів.
- Загальні засади раціонального використання туристичних ресурсів.
Поняття, організаційні форми та види туризму
- Організація та планування туристичної діяльності в Україні.
- Передумови виникнення ідей сталого розвитку.
- Основні пріоритети екологічно збалансованого розвитку.
- Стратегічні орієнтири сталого розвитку рекреації та туризму в Україні.

➤ Стимулювання рекреаційно-туристичного природокористування.
Економічні чинники розвитку.

Загальний обсяг навчального часу визначається робочим навчальним планом та становить 120 годин.

Внаслідок вивчення дисципліни студент повинен отримати:

базові знання:

1) мати уявлення про курорти і їх види; умови створення та розвитку курортів;

2) розрізняти проблеми та перспективи використання природних лікувальних ресурсів; організацію лікування та обслуговування на курортах;

3) знати загальні засади раціонального використання туристичних ресурсів; поняття, організаційні форми та види туризму;

4) розуміти організацію та планування туристичної діяльності в Україні;

5) знати основні пріоритети екологічно збалансованого розвитку; стратегічні орієнтири сталого розвитку рекреації та туризму в Україні;

6) знати особливості стимулювання рекреаційно-туристичного природокористування; економічні чинники розвитку;

базові вміння:

1) формулювати концепцію збалансованого розвитку екологічно орієнтованого рекреаційно-туристичного бізнесу;

2) розраховувати рентну плату;

3) використовувати економічні інструменти державного механізму стимулювання інвестиційної діяльності рекреаційно-туристичних територій;

базові навички: «Оцінювати ефективність використання курортно-рекреаційної території»;

компетентність: «Здатність застосовувати оцінку інвестиційної привабливості рекреаційно-туристичного природокористування»;

результат навчання: «Знати сутність поняття курортів і їх види, основні умови створення та розвитку курортів, основні тенденції використання природних лікувальних ресурсів, проблеми та перспективи організації лікування та обслуговування на курортах, особливості фінансового забезпечення організації та функціонування курортів.

Вміти охарактеризувати основні положення санітарної охорони, здійснювати моніторинг і застосовувати кадастр природних територій курортів, розробляти конкурентні пропозиції щодо просування екологічно чистих послуг».

Система оцінювання: поточне опитування, модульний тестовий контроль. Підсумковий контроль - іспит.

1.3. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Зміст практичного модулю та теми занять наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Код	Назва тем
ЗМ-П1	<p><i>Практичне заняття № 1.</i> Екологічний аудит і сертифікація курортно-рекреаційних територій. механізми проведення екологічного аудиту та сертифікації.</p> <p><i>Практичне заняття №2.</i> Рентна теорія та використання курортно-рекреаційних територій. державний механізм розрахунку рентної плати при використанні курортно-рекреаційних територій.</p> <p><i>Практичне заняття №3.</i> Економічні інструменти державного механізму стимулювання рекреаційно - туристичного природокористування.</p>
ЗМ-П2	<p><i>Практичне заняття №4.</i> Державне регулювання інвестиційної привабливості рекреації та туризму як складових природокористування.</p> <p><i>Практичне заняття №5.</i> Модель державного механізму стимулювання інвестиційної діяльності в сфері рекреаційно - туристичного природокористування.</p>

Після вивчення практичного змістовного модулю (**ЗМ-П1**) студент має **вміти**:

за темою №1 («Правові засади розвитку рекреаційно-туристичної сфери в Україні») – провести екологічний аудит і сертифікацію КРТ; пояснити механізми проведення екологічного аудиту та сертифікації; вживати на практиці рентну теорію при використанні КРТ; навести державний механізм розрахунку рентної плати при використанні КРТ;

застосовувати економічні інструменти державного механізму стимулювання механізму стимулювання рекреаційно-туристичного природокористування.

Питання для самоперевірки (Модуль ЗМ-П1) за темою 1 «Правові засади розвитку рекреаційно-туристичної сфери в Україні»:

1*. Які основні проблеми можуть виникнути при вивченні дисципліни «Економіка та екологія рекреаційно-туристичної сфери»?

2*. Дати визначення поняттю курортів.

3. В залежності від чого визначається медичний профіль (спеціалізація) курортів. Наведіть приклади.

4. Які чинники впливають на розвиток курортів?

5*. Які органи здійснюють державний нагляд і контроль за додержанням правил і норм використання природних лікувальних ресурсів?

6. На підставі яких показників розраховується плата за використання природних лікувальних ресурсів?

7*. Які економічні заходи передбачають забезпечення організації та функціонування курортів?

8*. Дати визначення терміну округ санітарної охорони.

9*. В чому полягають особливості функціонування території першої зони округу санітарної охорони (зони суворого режиму)?

10. В чому полягають особливості функціонування території третьої зони округу санітарної охорони (зони спостережень)?

11*. Якими законодавчими актами визначаються загальні засади раціонального використання туристичних ресурсів в Україні?

12*. Дайте визначення поняттю туризм.

13. Які види туризму існують? Дайте коротку характеристику найбільш поширеним з них.

14*. Яким шляхом реалізується державна політика в галузі туризму?

15*. Назвіть основні пріоритетні напрями державної політики в галузі туризму.

16. На що спрямована державна система стандартизації у сфері туристичної діяльності?

17. В чому полягають особливості договорів на екскурсійне та готельне обслуговування?

18. Назвіть перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні.

Примітка: *(зірочкою) відмічені питання для самоперевірки базових знань та вмінь.

Після вивчення практичного змістовного модулю (**ЗМ-П2**) студент має **вміти:**

за темою №2 («Еколого-економічні аспекти сталого розвитку в рекреаційно-туристичній сфері») – пояснити механізм державного регулювання інвестиційної привабливості рекреації та туризму як складових природокористування; навести модель державного механізму стимулювання інвестиційної діяльності в сфері рекреаційно-туристичного природокористування.

Питання для самоперевірки (Модуль ЗМ-П2) за темою 2 «Еколого-економічні аспекти сталого розвитку в рекреаційно-туристичній сфері»:

1*. Коли і де вперше пролунав термін «сталий розвиток»?

2*. Назвіть низку основних напрямів діяльності державної політики, які базуються на засадах сталого розвитку.

3*. Охарактеризуйте сучасний стан і проблеми туристично-рекреаційної складової природного комплексу України.

4. Назвіть основні шляхи підвищення ефективності використання туристично-рекреаційного комплексу в Україні.

5*. Дати визначення поняттям економічний розвиток і економічне зростання.

6. Які типи економічного зростання виділяють?

Примітка: *(зірочкою) відмічені питання для самоперевірки базових знань та вмінь.

1.4. ПЕРЕЛІК КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ

Головною метою модульної організації вивчення дисципліни та контролю знань є підвищення якості навчання за рахунок активізації самостійної роботи студентів, стимулювання її ритмічності протягом всього семестру, обґрунтованого пов'язання оцінок поточної успішності з оцінкою підсумкового контролю знань у період екзаменаційної сесії.

Практичні заняття з дисципліни “**Економіка та екологія рекреаційно-туристичної сфери**” проводяться з використанням сучасних технологій викладання та відповідного комплектуючого обладнання, а також професійних засобів, розроблених цілеспрямовано до розв'язування конкретних завдань.

Студент повинен відвідувати усі практичні заняття, брати активну участь у вирішенні практичних задач, обговоренні отриманих результатів і основних теоретичних положень даної дисципліни на практичних заняттях.

Комплекс контрольних заходів регламентує організацію поточного та підсумкового контролю рівня набутих студентами знань, вмінь та навичок у ході вивчення навчальної дисципліни “ **Економіка та екологія рекреаційно-туристичної сфери** ” при підготовці фахівців. Дана методика дозволяє зв'язати оцінку поточної успішності студентів з оцінкою підсумкового контролю.

Діюча методика забезпечує проведення модульної системи контролю, направленою на підвищення якості знань студентів та активізації навчальної діяльності, а також стимулювання ритмічної самостійної роботи студентів та ритмічного виконання графіку навчального процесу протягом всього строку вивчення дисципліни.

Модульний контроль використовує різні форми та методи, що відповідають формам та методам навчальної роботи по вивченню матеріалу модуля.

Контрольне усне опитування (УО) підчас виконання практичних робіт та по їх завершенню проводяться протягом семестру.

У разі незадовільної відповіді на контрольні питання підчас виконання практичних робіт, студент повинен відпрацювати повторно ці теми робіт.

Оцінка засвоювання студентами знань та оволодіння практичними навичками встановлюється відповідно до якості знань та обсягу навчальної роботи (аудиторної та самостійної), що виконується протягом даного модулю.

Формами контролю засвоєння практичних знань є модульні контрольні роботи за кожним змістовним модулем (тема 1 та тема 2).

Варіанти модульної контрольної роботи містять 5 запитань у тестовому вигляді. Кожна вірна відповідь оцінюється у 5 балів (ЗМ-П1, ЗМ-П2). Максимальна кількість балів за виконаний варіант кожної модульної контрольної роботи становить **25 балів**. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати з практичної частини, складає **50 балів** (тема 1 + тема 2).

У нижченаведеній таблиці представлена інформація щодо нарахування максимально можливої кількості балів за опрацювання практичних занять навчальної дисципліни **“Економіка та екологія рекреаційно-туристичної сфери”**.

Код модуля	Практичний матеріал	Макс. можлива кількість балів
ЗМ-П1	Практичне заняття № 1. Екологічний аудит і сертифікація курортно-рекреаційних територій. механізми проведення екологічного аудиту та сертифікації.	
	Практичне заняття №2. Рентна теорія та використання курортно-рекреаційних територій. державний механізм розрахунку рентної плати при використанні курортно-рекреаційних територій.	
	Практичне заняття №3. Економічні інструменти державного механізму стимулювання рекреаційно - туристичного природокористування.	
	Модульна тестова контрольна робота 1 (5 тестів* 5 балів)	25
Загалом за ЗМ-П1		25
ЗМ-П2	Практичне заняття №4. Державне регулювання інвестиційної привабливості рекреації та туризму як складових природокористування.	
	Практичне заняття №5. Модель державного механізму стимулювання інвестиційної діяльності в сфері рекреаційно - туристичного природокористування.	
	Модульна тестова контрольна робота 2 (5 тестів* 5 балів)	25
Загалом за ЗМ-П2		25
Загалом		50

УО з кожного змістовного модуля дають можливість студенту отримати додатково по 5 балів.

Загальна максимальна кількість балів з дисципліни “**Економіка та екологія рекреаційно-туристичної сфери**”, яку студент може отримати, складає **100 балів** (теоретична частина - **50 балів**, практична частина – **50 балів**).

Студент допускається до підсумкового семестрового іспиту, якщо він виконав всі види робіт, передбачені робочою навчальною програмою дисципліни і набрав за модульною системою *не менше 25 балів з практичної частини*.

Варіанти підсумкової екзаменаційної контрольної роботи містять 20 запитань у тестовому вигляді. Кожна вірна відповідь оцінюється у 5 балів.

Максимальна кількість балів за виконаний варіант екзаменаційної контрольної роботи становить **100 балів**.

Студенти, які на перший день заліково-екзаменаційної сесії мають заборгованість з практичної частини курсу, не допускаються до підсумкового семестрового контролю до моменту ліквідації цієї заборгованості у встановленому порядку.

Ліквідація заборгованості з практичної частини курсу здійснюється за графіком, який складається викладачами кафедри, затверджується її завідувачем та оприлюднюється для студентів на останній день семестру.

Студент, який не має на початок заліково-екзаменаційної сесії заборгованості з дисципліни «**Економіка та екологія рекреаційно-туристичної сфери**», складає письмовий іспит (екзамен) за затвердженим розкладом та процедурою.

Загальна екзаменаційна оцінка (бал успішності) з дисципліни «**Економіка та екологія рекреаційно-туристичної сфери**» дорівнює відсотку правильних відповідей із загального обсягу питань

екзаменаційного білету.

Загальна кількісна оцінка (семестрова оцінка) з дисципліни **«Економіка та екологія рекреаційно-туристичної сфери»** є усередненою між кількісною оцінкою поточних контролюючих заходів та кількісною оцінкою семестрового контролюючого заходу, тобто письмово іспиту, та визначається за шкалою ECTS:

За шкалою ECTS	За національною шкалою	Бал успішності
A	5 (відмінно)	90-100
B	4 (добре)	82-89,9
C	4 (добре)	74-81,9
D	3 (задовільно)	64-73,9
E	3 (задовільно)	60-63,9
FX	2 (незадовільно)	35-59,9
F	2 (незадовільно)	1-34,9

Якщо студент за підсумками іспиту отримав загальну кількісну оцінку менше 50% (від максимально можливої на екзамені), то викладачем виставляється загальний бал успішності, який дорівнює балу успішності на іспиті. Семестрова оцінка по навчальній дисципліні виставляється у відомість та залікову книжку студента у строки, які визначені графіком навчального процесу.

1.5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

«Економіка та екологія рекреаційно-туристичної сфери»

Основна література

1. * Бунякова Ю.Я. «Економіка та екологія рекреаційно-туристичної сфери». Конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2017. 126 с.

2. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство: Навч. Посіб. / За ред. проф. Ф.Д. Заставного. К.: Знання, 2006. 575 с.
3. * Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні: Навч. посіб. – Чернівці : Зелена Буковина, 312 с.
4. * Воробйова О.А., І.М. Дишловий, С.К. Харічков Проблеми природокористування та сталого розвитку в рекреаційно-туристичній сфері: Монографія. Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2009. 374 с.
5. Репозитарій ОДЕКУ <http://eprints.library.odeku.edu.ua>

Додаткова література

6. Калитюк В.А. Рекреаційно-туристичний комплекс в умовах ринку. Львів, 1999. 162 с.
7. * Екологічний менеджмент та аудит рекреаційних територій (концептуальні засади та організаційний механізм): Монографія. Під ред. д.е.н. Т.П. Галушкиної. Одеса: Видавництво ТОВ «ІНВАЦ», 2006. 184 с.
8. Закон України «Про курорти» від 05.10.2000 року № 2026.
9. Закон України «Про туризм» від 8 листопада 2003 року №1282-IV.
10. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року № 1264-ХІІ.
11. Земельний кодекс України //Відомості Верховної Ради України. 2002. № 3. С.26-37.
12. Заповідники і національні природні парки України. Вища школа, 1999. 232 с.
13. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення: Довідник. К.: Омега - Л., 1999.
14. Журнали: «Економіка України», «Регіональна економіка», «Фінанси України», «Економіст».

Література, яка знаходиться у бібліотеці ОДЕКУ або в електронному вигляді позначена курсивом та зірочкою (*).

2. ПОВЧАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Самостійна робота студента полягає в вивченні зазначених тем до підготовки до практичних занять.

2.1. Загальні поради до підготовки до практичних занять:

- спочатку необхідно розібратися у змісті окремої теми за допомогою наведеного у пункті 1.5 переліку рекомендованої літератури (пропонується використовувати спочатку основну літературу, якщо при вивченні виникли питання, незрозумілості – тоді, можна використати й іншу додаткову літературу, що наведена у списку);

- коли Ви вважаєте, що засвоїли зміст теми, яка вивчається, спробуйте відповісти на “*контрольні питання*”, що наведені у кінці кожного практичного заняття;

- якщо ж у Вас виникли питання або труднощі, які Ви не в змозі подолати самостійно, потрібно звернутися до викладача, який вів лекційні та практичні заняття.

2.2. Перелік контрольних питань до практичних занять:

перелік контрольних питань до практичних занять знаходиться у кінці кожної практичної теми та потребує особливої уваги.

3. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

3.1. Практичне заняття №1

ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ І СЕРТИФІКАЦІЯ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНИЙ ТЕРИТОРІЙ. МЕХАНІЗМИ ПРОВЕДЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ.

Питання, що виносять для обговорення на занятті:

1. Проаналізувати роль екологічного аудиту та оцінки землі.
2. Визначити роль Земельного кодексу в охороні земель.

При підготовці до заняття необхідно самостійно підібрати матеріал і розібратися в таких питаннях:

3. Визначити основні принципи екологізації виробництва в рекреаційних зонах.
4. Роль екологічного аудиту курортно-рекреаційних територій.

Теоретичні відомості та ключові терміни:

У широкому сенсі аудит – це об'єктивний аналіз для вдосконалення організації компанії, заснований на спостереженнях, перевірках, опитуванні та вивченні відповідних документів. Аудит завжди служить для порівняння цілі та реальної ситуації, цілі та її виконання.

Предмет аудиту – це інформація про факти (явища і процеси) господарської діяльності суб'єкта аудиторського контролю, відображеної в системі бухгалтерського обліку та інших джерелах інформаційної системи, що підлягає кількісній та вартісній оцінці.

На даний час екологічна сертифікація доступна для 54 категорій товарів і послуг. Екологічний сертифікат є документом що підтверджує

переваги об'єкту сертифікації відносно впливів на стан довкілля та здоров'я людини за схемою згідно ISO 14024.

Екологічний контроль здійснюється державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища.

Екологічна експертиза — це дослідження, аналіз і оцінка результатів господарської діяльності, яка може впливати або впливає на стан навколишнього природного середовища або здоров'я людей.

На сьогодні, нагально необхідно вирішення актуального питання в сфері екологічного аудиту та оцінки землі, особливо курортно-оздоровчого статусу. При цьому питання економічної грошової оцінки земель виникало ще задовго до прийняття Закону України «Про екологічний аудит».

З появою Земельного Кодексу уперше в земельному законодавстві був визначений перелік особливо цінних продуктивних земель, а також земель, зайнятих природними та історико-культурними об'єктами, що особливо охороняється та вилучення яких не допускається. Тож із введенням нових категорій земель – природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення норми земельного законодавства спрямовується на всебічну екологізацію землеволодіння і землекористування, а також на запровадження системи використання й охорони земель. Передбачається також економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель за рахунок державних коштів.

За останні роки суттєво змінювалася й система управління земельними ресурсами. Вона передбачена крім платності землеволодіння і землекористування, посилення контролю з боку держави за використанням й охороною земель із запровадженням їх моніторингу зміни у веденні державного земельного кадастру та порядку вирішення земельних спорів.

Новий Земельний кодекс України визначив завдання, зміст і порядок охорони земель (статті 162-168); поняття техногенно-забруднених,

деградованих і малопродуктивних земель та особливості їх використання і консервації (статті 169-172); управління в галузі використання і охорони земель (статті 173-190); зміст економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель (статті 205-206). В цьому контексті проблема оцінки та екологічного аудиту землі є однією з найбільш інноваційних.

На сьогодні для всіх категорій земель визначається ступінь антропогенного навантаження з використанням експертних бальних оцінок.

Враховуючи вище сказане, екологічний аудит землі буде спрямований на:

- оцінку природно-ресурсного потенціалу конкретних ділянок і інших природних ресурсів;
- виявлення негативних природних і природно-техногенних процесів;
- визначення видів і оцінок рівнів техногенного впливу на навколишнє середовище з метою виявлення пріоритетів, конкретних дій і джерел фінансування екологічного оздоровлення забруднення територій, а також реальної ціни земельної ділянки у випадку зміни її власника.

Для визначення значущих екологічних аспектів господарської діяльності необхідно:

- визначити всі елементи господарської діяльності, що впливають на навколишнє середовище курортно-рекреаційних територій;
- визначити аспекти, що можуть мати значимі наслідки для навколишнього середовища.

Для цього попередній екологічний аудит повинен включати ряд обов'язкових елементів, якими є:

- контрольовані і неконтрольовані викиди в атмосферу;
- контрольовані і неконтрольовані скиди стічних вод у водойми;

- утворення твердих і інших відходів;
- забруднення ґрунту;
- шум, запах, вібрація пил.

Основними принципами екологізації виробництва в промислово-рекреаційних зонах є:

- створення механізму превентивного збереження природних ресурсів і умов на принципах ринкових відносинах;
- збалансування темпів експлуатації еколого-економічної системи інтенсивністю самовідновлення даної системи в межах екологічного потенціалу в нормативно встановлений час;
- використання вторинних ресурсів і відходів виробництва;
- екологічна стандартизація, сертифікація технологій і продукції, запровадження «зеленого знаку» продукції та застосування «зелених вимірів» основних економічних показників з урахуванням екологічного фактору.

Проведення екологічного аудиту може відбуватися двома способами: внутрішнім та зовнішнім. Внутрішній екологічний аудит передбачає проведення оцінювання за власним бажанням організації чи підприємства, а зовнішній – на замовлення державних органів влади та установ.

Об'єктами екологічного аудиту є окремі суб'єкти господарювання, види економічної діяльності, стадії господарського процесу (розміщення, введення в дію і експлуатація об'єкту), територіально-адміністративні одиниці, система екологічного менеджменту на підприємстві та ін.

Екологічний аудит може здійснювати особа (екологічний аудитор), яка має відповідну вищу освіту, досвід роботи у сфері охорони навколишнього природного середовища або суміжних сферах не менше

чотирьох років поспіль та якій видано в установленому порядку сертифікат на право здійснення такої діяльності.

Рекреаційний туризм - це індустрія відновлення духовних, фізичних, моральних, етичних сил передбачає широкі можливості для надання послуг.

Рекреаційно-ресурсний потенціал – сукупність природних, історико-культурних та соціально-економічних умов організації рекреаційної діяльності на певній території.

Приклад розрахунку типового завдання №1

Завдання 1. Необхідно дати оцінку земельної ділянки на основі числення диференціальної ренти, оцінку аграрних земель и альтернативної вартості ділянок. На продаж виставлено 3 ділянки. Відомі показники по всім із трьох ділянок і замикаючий для даного району ділянки.

<i>Найменування ділянки</i>	<i>Урожайність (У) ц/га</i>	<i>Собівартість (С) грн./ц</i>	<i>Капіталовкладення (К) грн./га</i>
Замикаючий	10	300	-
Індивід. №1	25	150	15000
Індивід. №2	30	120	30000
Індивід. №3	40	100	20000

$E_n = 0,1; S=10\%$.

Додаткові умови

Диференціальна рента (R) вичислюється по формулі:

$$R = Z_{\text{зам}} - Z_{\text{інд.}} \quad (1)$$

де, $Z_{\text{зам}}$ – витрати на замикаючій ділянці, $Z_{\text{інд.}}$ – витрати на індивідуальній ділянці.

Якщо ділянка потребує інвестицій з метою збільшення виробництва, то витрати на індивідуальній ділянці збільшуються на величину

інвестицій, віднесених на ряд років, з урахуванням коефіцієнта окупності. Такі витрати називаються приведеними і розраховуються по формулі:

$$Z = E_n K + C \quad (2)$$

В цій формулі, E_n представляє собою нормативний коефіцієнт окупності капіталовкладення (K). Якщо по сільському господарстві в цілому вони повинні окупитися за 10 років, то $E_n=0,1$, якщо 8 років, то 0,125 і т.д. C -поточні витрати на виробництво продукції.

Оцінка (P) земельної ділянки розраховується по формулі:

$$P = R100\%/S \quad (3)$$

де, S – позиковий відсоток банку.

Методика розв'язання задачі

Оскільки собівартість наведена в розрахунках на центнер, а питоми капіталовкладення – з розрахунку на гектар, то данні таблиці не можна зразу підставити в формулу 2. Тому спочатку капіталовкладення проводяться з розрахунку на один центнер пропонованої урожайності.

$$K_1 = 1500 \text{ грн/га} \div 25 \text{ ц/га} = 600 \text{ грн/ц}$$

Аналогічно находимо питомі капіталовкладення на 1 центнер по ділянкам 2 і 3 і заносимо їх в таблицю.

Після цього можна визначити приведенні витрати відносно формули 2. Для першої ділянки вони складуть:

$$Z_{\text{інд}1} = 0,1 * 600 \text{ грн/ц} + 150 \text{ грн/ц} = 210 \text{ грн/ц}$$

Проводимо аналогічні розрахунки по ділянкам 2 і 3 і заносимо їх в таблицю. Ці дії дозволяють нам розрахувати розмір ренти на центнер. Позначимо дану величину символом Z і занесемо в таблицю. Вона характеризує диференціальний дохід одним центнером урожаю. Для ділянки 1 він буде (формула 1):

$$Z_1 = 300 \text{ грн/ц} - 210 \text{ грн/ц} = 90 \text{ грн/ц}$$

Оскільки продається не урожай, а ділянка, потрібно обчислити повну ренту з гектара шляхом множення Z на урожайність. Для ділянки 1 повна рента (R) складе:

$$R_1 = Z_1 Y = 90 \text{ грн./ц} * 25 \text{ ц/га} = 2250 \text{ грн./га.}$$

Проводимо аналогічні розрахунки по ділянкам 2 і 3 і заносимо їх в таблицю.

<i>Найменування ділянки</i>	<i>Питомі капіталовкладення (K), грн./ц</i>	<i>Приведені витрати (Z), грн./ц</i>	<i>Дифф.рента на 1 га (Z), грн./ц</i>	<i>Повна рента (R), грн./га</i>	<i>Оцінка 1 га (P), грн./га</i>
Замикаючий	0	300	-	-	
Індивід. №1	600	210	90	2250	22500
Індивід. №2	1000	220	80	2400	24000
Індивід. №3	500	150	150	6000	60000

Після цього можна знайти оцінку 1 гектара пашні (P) по формулі 3.

Для першої ділянки вона буде дорівнювати:

$$P_1 = 2250 \text{ грн./га} * 100\% \div 10\% = 22500 \text{ грн./га}$$

Находимо аналогічні значення для ділянок 2 і 3 і заносимо їх в таблицю.

Завдання до практичних занять:

Завдання 1. Необхідно дати оцінку земельної ділянки на основі числення диференціальної ренти, оцінку аграрних земель и альтернативної вартості ділянок. На продаж виставлено 3 ділянки. Відомі показники по всім із трьох ділянок і замикаючий для даного району ділянки.

<i>Найменування ділянки</i>	<i>Урожайність (Y) ц/га</i>	<i>Собівартість (C) грн./ц</i>	<i>Капіталовкладення (K) грн./га</i>
Замикаючий	12	350	-
Індивід. №1	27	150	16000
Індивід. №2	35	130	33000
Індивід. №3	45	110	22000

$$E_n = 0,1; S = 10\%.$$

Питання до самоперевірки:

1. Дати роль екологічного аудиту та оцінки землі.
2. Які завдання визначає Земельний кодекс України?
3. Які обов'язкові елементи повинен включати екологічний аудит?
4. Основними принципами екологізації виробництва в промислово-рекреаційних зонах є?

3.2. Практичне заняття №2

РЕНТНА ТЕОРІЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ. ДЕРЖАВНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗРАХУНКУ РЕНТНОЇ ПЛАТИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ

Питання, що виносять для обговорення на занятті:

1. Визначити роль рентної складової (плати) від використання територій курортно-рекреаційного призначення.
2. Визначити методикау рентної складової від використання курортно-рекреаційних територій.

При підготовці до заняття необхідно самостійно підібрати матеріал

і розібратися в таких питаннях:

3. Визначити основні завдання державної екологічної політики у сфері рекреаційного природокористування;
4. Розробка ефективної екологічної політики в сфері рекреаційного природокористування.

Теоретичні відомості та ключові терміни:

Рента - дохід від власності, який сплачують орендатори власникам матеріальних невикористаних активів (землі і надр) за право використання цих активів протягом певного періоду.

Договір ренти - це домовленість сторін, згідно з якою одна сторона (одержувач ренти) передає другій стороні (платникові ренти) у власність майно, а платник ренти взамін цього зобов'язується періодично виплачувати одержувачеві ренту у формі певної грошової суми або в іншій формі (стаття 731 ЦК України).

На сьогодні є спроби розробити науково-методичні засади визначення рентної складової для курортно-рекреаційних регіонів, однак вони не носять завершений характер. У зв'язку з цим запропонована методика визначення рентної складової від використання курортно-рекреаційних територій, яка базується на синтезі сучасних наукових поглядів та методико-теоретичних підходів.

Доведено, що необхідними передумовами розрахунку рентної плати від використання курортно-рекреаційних територій повинно бути:

- достатній інформаційний моніторинг наслідків погіршення якості довкілля, причиною якого є понаднормативне використання природно-ресурсного потенціалу оздоровчих та курортно-рекреаційних територій;
- врахування коефіцієнтів зональності територій (залежно від їх курортно-рекреаційного статусу);
- простота та обґрунтованість визначення розміру рентної складової як плати за погіршення якості довкілля курортно-рекреаційних територій.

Все це дає змогу сформулювати наступну формулу для розрахунку рентної складової (плати) від використання територій курортно-рекреаційного призначення:

$$P = \Delta\P * S * k \quad (1)$$

де, P – рентна складова від використання курортно-рекреаційних територій;

$\Delta\Pi$ – додатковий прибуток, який виникає у користувачів ресурсів внаслідок понаднормативного навантаження на курортно-рекреаційні території, *грн./км²*;

S – площа курортно-рекреаційних територій, *км²*;

k – коефіцієнт, який визначає статус курортно-рекреаційних територій згідно з існуючим законодавчим полем.

При цьому під рекреаційним навантаженням спеціалістами розуміється комплексний показник антропогенного впливу, який виражається кількістю відпочиваючих на одиниці площі, часом їх перебування на об'єкті рекреації і видом відпочинку.

Для визначення рекреаційного навантаження використовуються такі параметри:

- одночасна кількість відпочиваючих (об'єднаних спільністю одного виду відпочинку) на одиниці площі за обліковий період (люд/га);
- сумарний час кожного відпочинку на одиниці площі за обліковий період (люд/га);
- тривалість облікового періоду в годинах (можлива тривалість відпочинку в середньому за день береться 8 год, 1 рік – 8760 год).

На сучасному етапі до основних завдань державної екологічної політики у сфері рекреаційного природокористування можна віднести:

- запровадження комплексних правових, організаційних, економічних механізмів ефективного використання природно-ресурсного потенціалу курортно-рекреаційних територій;
- створення єдиного курортно-рекреаційного комплексу України за міжнародними стандартами для вирішення проблеми сталого і збалансованого розвитку природно-ресурсного потенціалу курортно-рекреаційних територій;

- визначення чітких критеріїв і ефективних механізмів надання державної підтримки курортно-рекреаційним регіонам з високою потенційною економічною віддачою;

- створення стабільної, ефективної, гнучкої та стимулюючої раціональне природокористування системи оподаткування і механізму пільг та упорядкування системи стягнення податків, зборів та інших обов'язкових платежів екологічної спрямованості і трансформації механізму їх розподілу між бюджетами різного рівня;

- сприяння структурній перебудові економіки регіону з урахуванням особливостей його природно-ресурсного потенціалу та створення умов розвитку екологічного підприємництва, як одного з факторів наповнення місцевих (регіональних) бюджетів;

- сприяння структурній перебудові економіки регіону з урахуванням особливостей його природно-ресурсного потенціалу та створення умов розвитку екологічного підприємництва, як одного з факторів наповнення місцевих (регіональних) бюджетів.

Важливим питанням є розробка ефективної екологічної політики в сфері рекреаційного природокористування. В напрямі її екологізації до основних завдань можна віднести:

- переорієнтація фіскальних механізмів системи оподаткування на стимулюючі раціональне рекреаційне природокористування та упорядкування системи стягнення податків, зборів та інших обов'язкових платежів екологічної спрямованості і трансформації механізму її розподілу між бюджетами різного рівня;

- сприяння структурній перебудові регіону з урахуванням особливостей його природно-ресурсного потенціалу та створення умов розвитку рентних відносин, як одного із факторів наповнення місцевих бюджетів;

- забезпечення здатності територіальних громад та органів місцевого самоврядування в межах, визначених законодавством, більш самостійно та відповідальне вирішувати питання формування екологічної інфраструктури.

Приклад розрахунку типового завдання №2

Завдання 1. Представимо, що ціна дорівнює замикаючим витратам з врахуванням включеного в них нормального прибутку. Необхідно розрахувати оцінку земельних ділянок при умові, що вони розташовані (дальність перевезення D) в 10, в 50 і 100км від приймального пункту урожаю. Транспортний тариф (T) складає 10 грн. за тонну-кілометр (в 1 тонні – 10 центнерів).

Додаткові умови:

Повна формула земельної ренти виглядає наступним чином:

$$R=U(C-3)-UD(T) \quad (1)$$

Методика розв'язання задачі:

Оскільки рента по виробництву уже найдена, необхідно вичислити тільки другу частину формулу. Для першої ділянки розрахунки наступні:

$$R_{10}=2250 \text{ грн/га}-25 \text{ ц/га} \cdot 10 \text{ км} \cdot 1 \text{ грн/ц} \cdot \text{км}=2000 \text{ грн/га}$$

$$R_{50}=2250 \text{ грн/га}-25 \text{ ц/га} \cdot 50 \text{ км} \cdot 1 \text{ грн/ц} \cdot \text{км}=1000 \text{ грн/га}$$

$$R_{100}=2250 \text{ грн/га}-25 \text{ ц/га} \cdot 100 \text{ км} \cdot 1 \text{ грн/ц} \cdot \text{км}=-500 \text{ грн/га.}$$

Як бачимо, розмір ренти і оціночна вартість землі швидко падає в залежності від відстані. При відстані 100км від приймального пункту експлуатація ділянки приносить утрати в 500грн/га и стане не ефективною. Найдемо оцінку 1 га ділянки з обліком повної диференціальної ренти (при $S=10\%$):

$$P_{10}=200 \text{ грн/га} \cdot 100\% \div 10\%=2000 \text{ грн/га}$$

Зробимо теж саме по другим ділянкам і відстаням. Дані оцінки занесемо в таблицю:

Найменування ділянки	Д=10км	Д=50км	Д=100км
Індивід. №1	20000	10000	-
Індивід. №2	21000	9000	-
Індивід. №3	56000	40000	20000

Як бачимо, ділянки 1 і 2, які знаходяться на відстані 10 км від ринку збуту, навіть при умові її родючості ніхто не купить, оскільки покупка буде приносити одні збитки. Чи означає це, що дані ділянки не будуть експлуатуватися?

$$R_{100} = 6000 \text{ грн/га} - 40 \text{ ц/га} * 100 \text{ км} * 1 \text{ грн/ц} * \text{км} = 2000 \text{ грн/га}$$

Завдання до практичних задач:

Завдання 1. Представимо, що ціна дорівнює замикаючим витратам з врахуванням включеного в них нормального прибутку. Необхідно розрахувати оцінку земельних ділянок при умові, що вони розташовані (дальність перевезення Д) в 12, в 55 і 110 км від приймального пункту урожаю. Транспортний тариф (Т) складає 10 грн за тонну-кілометр (в 1 тонні – 10 центнерів).

Питання до самоперевірки:

1. Визначити роль рентної складової (плати) від використання територій курортно-рекреаційного призначення.
2. Що відноситься до основних завдань державної екологічної політики у сфері рекреаційного природокористування?
3. Які параметри використовуються для визначення рекреаційного навантаження?
4. Яка формула для розрахунку рентної складової (плати) від використання територій курортно-рекреаційного призначення?

5. Які необхідні передумови розрахунку рентної плати від використання курортно-рекреаційних територій?

3.3. Практичне заняття №3

ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО МЕХАНІЗМУ СТИМУЛЮВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО - ТУРИСТИЧНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Питання, що виносять для обговорення на занятті:

1. Визначення державного механізму стимулювання.
2. Визначити основні Закони відносно діяльності курортної та рекреаційної сфери.

При підготовці до заняття необхідно самостійно підібрати матеріал і розібратися в таких питаннях:

3. Економічні інструменти державного механізму стимулювання рекреаційно-туристичного природокористування.

Теоретичні відомості та ключові терміни:

Двома головними законами відносно діяльності курортної та туристичної сфери є:

- Закон України «Про курорти», який «визначає засади розвитку курортів в Україні та спрямований на забезпечення використання з метою лікування і оздоровлення людей природних лікувальних ресурсів, природних територій курортів, які є надбанням народу України, та її охорони»;

- Закон України «Про туризм», який «визначає засади реалізації державної політики України в галузі туризму та спрямований на забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на

відпочинок, свободу пересування, охорону здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав при здійсненні туристичних подорожей.

Тому вважаємо актуальними вивчення саме економічних інструментів державного механізму стимулювання рекреаційно-туристичного природокористування. Для більшої наочності пропонуємо розглядати їх в рамках наступних чотирьох блоків (табл.1):

Таблиця 3.1

**Державні економічні інструменти механізму стимулювання
рекреаційно-туристичного природокористування**

І блок - податки	1.1.Податок на землю(50%від грошової оцінки одиниці площі ріллі по області); 1.2.Податок на додану вартість(20%бази оподаткування); 1.3.Податок з прибутку підприємств(25%).
2 блок - платежі та збори	2.1.Орендна плата; 2.2.Концесійний платіж; 2.3.Рентна плата; 2.4.Збір за спеціальне використання лікувальних ресурсів; 2.5.Збір за забруднення навколишнього середовища; 2.6.Збір за погіршення якості природних ресурсів; 2.7.Курортний збір.
3 блок – джерела фінансування	3.1.Державні асигнування (бюджетні кошти, субсидії); 3.2.Кошти позабюджетних і благодійних фондів; 3.3.Кошти підприємств, установ, організацій; 3.4.Кошти громадян; 3.5.Кредитні кошти; 3.6.Кошти іноземних інвесторів; 3.7.Кошти лізингового інвестування; 3.8.Кошти фінансових фондів розвитку та охорони рекреаційно-туристичних територій.
4 блок –	4.1.Надання пільг при оподаткуванні;

стимулювання (як система заохочень і пільг)	<p>4.2.Надання на пільгових умовах короткострокових і довгострокових позичок;</p> <p>4.3.Встановлення підвищених норм амортизації основних виробничих природоохоронних фондів;</p> <p>4.4.Звільнення від оподаткування фондів;</p> <p>4.5.Передачі частини коштів фондів розвитку та охорони рекреаційно-туристичних територій на договірних умовах підприємствам, установам, організаціям;</p> <p>4.6.Надання можливості отримання рекреаційно-туристичних ресурсів під заставу.</p>
--	---

Тестові завдання:

1. Щоб ефективно задіяти природні ресурси у виробничо – господарському обороті, необхідно:

- а) забезпечити відповідні макроекономічні умови, активізувати ринкове середовище;
- б) забезпечити нормативно – правову базу щодо регулюванні виробничо – господарської галузі;
- в) забезпечити відповідні умови на територіальному рівні.

2. «Сталий розвиток» - це:

- а) такий розвиток, при якому потреби теперішнього часу задовольняються неповністю, з метою уникнення загрози для здатності майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби;
- б) такий розвиток, при якому задовольняються потреби теперішнього часу, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби;
- в) такий розвиток, при якому задовольняються тільки первинні, основні потреби теперішнього часу, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби.

3. «Збалансований розвиток» - це:

а) такий розвиток, який має динамічну рівновагу між компонентами інтегративної геосистеми «природа - суспільство»;

б) такий розвиток, який має динамічну рівновагу між компонентами геосистеми «економіка – екологія - природа - суспільство»;

в) такий розвиток, який має рівновагу між компонентами інтегративної геосистеми «екологія - суспільство».

4. «Інтенсивність» використання міської території – це:

а) кількість забудованої міської території;

б) використання міських територій, з метою її забудови;

в) сукупність характеристик використання території, що визначаються локальними прийомами забудови і знаходять відображення в нормативах.

5. Існуюча практика туристично – рекреаційного природокористування потребує:

а) низки економічних питань, щодо забезпечення ефективності вибору інвестиційних рішень у сфері туристично – рекреаційної діяльності з урахуванням екологічних чинників;

б) низки законодавчих питань, щодо забезпечення ефективності вибору інвестиційних рішень у сфері туристично – рекреаційної діяльності з урахуванням екологічних чинників;

в) розробки стратегічного плану для ефективності вибору інвестиційних рішень у сфері туристично – рекреаційної діяльності.

6. Згідно з чинним законодавством особливій охороні підлягають:

а) території, що мають велику екологічну цінність;

б) тільки зони заповідників;

в) тільки території, які мають обмежений ресурс запасу корисних копалин.

7. «Сільський сталий туризм» - це:

а) відпочинковий вид туризму, зосереджений на сільських територіях, який передбачає розвиток туристичних шляхів, місць для відпочинку, сільськогосподарських і народних музеїв, центр з обслуговування туристів з провідниками та екскурсоводами;

б) туризм, який проходить у сільському поселенні;

в) сучасна концепція розвитку туризму, що ґрунтується на принципах концепції стійкого розвитку.

8. «Екологічний туризм (екотуризм)» - це:

а) відпочинковий вид туризму, на сільських територіях, який передбачає використання сільського (фермерського) господарства, з метою рекреації, освіти чи активного залучення до традиційних форм господарювання;

б) пізнавальний і відпочинковий вид туризму, зосереджений на природних територіях, який передбачає заняття різними формами активної рекреації у природних ландшафтах без заподіяння шкоди навколишньому середовищу;

в) подорожі в місця з відносно недоторканною природою, які не ведуть до порушення цілісності екосистем, з метою одержати уявлення про природні та культурно – етнографічні особливості тієї території, що створює такі економічні умови, коли охорона природи стає вигідною місцевому населенню.

9. «Туристичні послуги» - це:

а) результат безперервної взаємодії виконавця і споживача;

б) об'єкти продажу у вигляді дій, вимог чи задоволень;

в) послуги суб'єктів туристичної діяльності щодо розміщення, харчування, транспортного, інформаційно – рекламного обслуговування, послуги закладів культури, спорту, побуту, розваг, тощо.

10. «Рекреаційний потенціал сільського зеленого туризму» - це:

а) сукупність природних, етнокультурних, поселенських та суспільно – демографічних ресурсів, а також наявної господарської і комунікаційної інфраструктури території, що служать чи можуть служити передумовами розвитку сільського зеленого туризму;

б) максимальне гостьове навантаження, яке може витримати той чи інший агротуристичний об'єкт без істотних витрат для місцевих екоресурсів, негативного впливу на враження від поїздки і без виникнення соціально – економічних проблем у місцевого населення;

в) граничний рівень відвідуваності об'єкта чи місцевості, перевищення якого веде до неприйнятних незворотних екологічних наслідків.

11. «Місцевий соціальний пропускний потенціал» - це:

а) рівень відвідуваності села чи екоагрорекреаційної місцевості, перевищення якого психологічно погіршує враження від поїздки;

б) рівень відвідуваності села чи сільської місцевості, перевищення якого має негативні наслідки для місцевої культури і погіршення взаємин місцевого населення з туристами;

в) граничний рівень відвідуваності об'єкта чи місцевості, перевищення якого веде до неприйнятних незворотних екологічних наслідків.

12. «Соціально – економічні агрорекреаційні ресурси» - це:

а) навколишнє середовище з мережею сільських поселень, наявними природними об'єктами, що мають рекреаційні властивості, та ареалами мало змінених людиною природних екосистем;

б) об'єкти та явища матеріальної та духовної культури життєдіяльності етносу на території його історичного розвитку;

в) історично сформована система сільського розселення, типи і розміри поселень, традиції народної забудови і т.д.

Питання до самоперевірки:

1. Які ви знаєте головні закони відносно діяльності курортної та туристичної сфери?
2. Які ви знаєте державні економічні інструменти механізму стимулювання рекреаційно-туристичного природокористування?

3.4. Практичне заняття №4

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ ЯК СКЛАДОВИХ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Питання, що виносять для обговорення на занятті:

1. Дати визначення державної інвестиційної політики.
2. Дати визначення інвестиційних процесів у сфері рекреаційно-туристичного природокористування.
3. Визначити основні завдання політики держави щодо стимулювання розвитку рекреаційно-туристичної сфери.

При підготовці до заняття необхідно самостійно підібрати матеріал і розібратися в таких питаннях:

4. Розробка пріоритетних напрямків інвестування розвитку сфери рекреаційно-туристичного природокористування.
5. Визначити переваги залучення іноземного капіталу в сферу рекреаційно-туристичного природокористування.

Теоретичні відомості та ключові терміни:

Провідне місце в політиці будь-якої сучасної держави, яка спрямована на управління економікою, економічними процесами і явищами, займає інвестиційна політика, що ведеться з метою підвищення інвестиційної привабливості країни, регіону, галузі.

Інвестиція, капітальні вкладення (від лат. invest, вкладення коштів) - господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно.

Інвестиції згідно з українським законодавством можуть існувати в грошовій (грошові засоби, цільові банківські вклади, паї та цінні папери), матеріальній (рухоме й нерухоме майно) формах, у формі майнових прав та інших цінностей.

Метою інвестування є збільшення капіталу: за рахунок поточних прибутків на вкладений капітал або за рахунок зростання ринкової вартості самого капіталу внаслідок змін ринкової кон'юнктури.

Державна інвестиційна політика – це комплекс правових, адміністративних та економічних заходів держави, спрямованих на поширення та активізацію інвестиційних процесів. Інвестиційна політика держави є невід'ємною частиною стратегії розвитку економіки і загальної політики управління доходом, визначається вибором і реалізацією найбільш ефективних форм вкладання капіталу з метою розширення обсягів виробничої, комерційної та інших сфер діяльності і формування інвестиційного прибутку.

Держава регулює інвестиційну діяльність, формулює і проводить інвестиційну політику в цілому, а через міністерства і відомства управляє державними(бюджетними) інвестиціями. В її розпорядженні є достатньо спеціальних регуляторів: пільгове оподаткування; субсидії і субвенції на розвиток території, галузей і найважливіших виробництв; державні стандарти і норми; гарантії прав інвесторів та їх захист, включаючи іноземних інвесторів.

Координація інвестиційних процесів у сфері рекреаційно-туристичного природокористування - це детальне вивчення, мобілізація та раціональне використання інвестиційного потенціалу рекреаційно-

туристичної сфери, науково обґрунтована інтеграція інвестиційних ресурсів для досягнення стратегічної мети інвестування та забезпечення практичної реалізації інвестиційних проектів різного розміру, спрямованості і масштабу.

Одним з основних завдань політики держави щодо стимулювання розвитку рекреаційно-туристичної сфери і, як наслідок, рекреаційно-туристичного природокористування в теперішній час ми вважаємо створення економічно сприятливих умов для збільшення довгострокових інвестицій та залучення іноземних капіталів в цю сферу.

Пріоритетними напрямками інвестування розвитку сфери рекреаційно-туристичного природокористування ми вважаємо наступне:

- завершення будівництва об'єктів санітарно-курортного і рекреаційно-туристичного призначення;
- завершення будівництва об'єктів та мереж водопостачання і каналізування, берегоукріплення, а також проведення протизсувних робіт;
- створення умов для розвитку круїзного, автомобільного, сільського «зеленого», екологічного та інших спеціалізованих видів туризму;
- реконструкція здоравливань і рекреаційно - туристичних комплексів, доведення їх до сучасних міжнародних вимог;
- активне впровадження на ринку рекреаційно-туристичних послуг прогресивних технологій обслуговування, рекламно-інформаційної діяльності, підтримка високої і стійкої кон'юнктури попиту;
- вивчення, освоєння, раціональне використання і екологічний моніторинг рекреаційно-туристичних ресурсів та територій;
- відновлення порушених рекреаційно-туристичних територій;
- підтримка і розвиток курортних ресурсів як складової частини рекреаційно-туристичного комплексу;

- розвиток виробництва товарів курортного і рекреаційно-туристичного призначення, сувенірної продукції, розширення асортименту додаткових послуг;

- ремонт і реставрація пам'яток історії, архітектури і культури, підвищення привабливості музеїв.

Переваги залучення іноземного капіталу в сферу рекреаційно-туристичного природокористування, наступні:

- ріст бюджетних доходів і зменшення бюджетних навантажень;
- зниження рівня імпортозалежності;
- стимулювання розвитку експортного потенціалу;
- покращення платіжного балансу;
- прискорення темпів структурної перебудови економіки;
- зростання темпів ринкових реформ;
- створення стратегічних міжнародних альянсів;
- включення країни у міжнародний поділ праці;
- збільшення рівня комплексного використання сировинних ресурсів;

- впровадження обсягів конверторної валюти та зменшення строків її накопичення;

- створення умов для розуміння закономірностей функціонування ринкової економіки;

- накопичення закордонної організаційного і управлінського досвіду;

- підвищення адаптації суб'єктів господарювання до умов конкурентного середовища;

- підвищення конкурентоспроможності вітчизняних курортів;

- підвищення кваліфікації працівників;

- підвищення якості робіт і послуг.

Тестові завдання :

1. Основним законом природоохоронної законодавчої бази є:

а) Закон України «Про Екологічну Охорону Навколишнього Природного Середовища».

б) Закон України «Про Збереження Екології Навколишнього Природного Середовища».

в) Закон України «Про Охорону Навколишнього Природного Середовища».

2. У якому законі визначені ставки податку на земельні ділянки:

а) Закон «Про Плату за Землю»;

б) Закон «Про Оренду Землі»;

в) у «Земельному Кодексі».

3. За визначенням Ф. Котлера «послуги» - це:

а) результат безперервної взаємодії виконавця і споживача;

б) об'єкти продажу у вигляді дій, вимог чи задоволень;

в) послуги суб'єктів туристичної діяльності щодо розміщення, харчування, транспортного, інформаційно – рекламного обслуговування, послуги закладів культури, спорту, побуту, розваг, тощо.

4. «Екологічний пропускний потенціал» - це:

а) сукупність природних, етнокультурних, поселенських та суспільно – демографічних ресурсів, а також наявної господарської і комунікаційної інфраструктури території, що служать чи можуть служити передумовами розвитку сільського зеленого туризму;

б) максимальне гостьове навантаження, яке може витримати той чи інший агротуристичний об'єкт без істотних витрат для місцевих екоресурсів, негативного впливу на враження від поїздки і без виникнення соціально – економічних проблем у місцевого населення;

в) граничний рівень відвідуваності об'єкта чи місцевості, перевищення якого веде до неприйнятних незворотних екологічних наслідків.

5. «Кадастр туристичних ресурсів» - це:

а) об'єкти та явища природного й антропогенного походження, які можна використовувати з метою відпочинку, оздоровлення й туризму у сільській місцевості кількісно об'єженого контингенту людей у фіксований час;

б) узагальнена споживча (вартісна чи бальна) оцінка туристичних ресурсів певної території;

в) сукупність об'єктів, що сприяють організації гостинності на селі.

6. «Природні агрорекреаційні ресурси» - це:

а) навколишнє середовище з мережею сільських поселень, наявними природними об'єктами, що мають рекреаційні властивості, та ареалами мало змінених людиною природних екосистем;

б) об'єкти та явища матеріальної та духовної культури життєдіяльності етносу на території його історичного розвитку;

в) історично сформована система сільського розселення, типи і розміри поселень, традиції народної забудови і т.д.

7. Вкажіть міжнародні стандарти якості:

а) ISO 15000; ISO 300;

б) ISO 9000; ISO 14000;

в) ISO 200; ISO 100;

8. Вкажіть «ключові виміри» гармонізації еколого – економічних відносин:

а) екологічна естетика; екологічна культура; екологічна освіта;

б) екологічна етика; екологічна культура; економічна освіта;

в) екологічна етика; екологічна культура; екологічна освіта.

9. «Сталий Збалансований Розвиток» - це:

а) такий розвиток, при якому потреби теперішнього часу задовольняються неповністю, з метою уникнення загрози для здатності майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби;

б) це розвиток, що забезпечує баланс його природних складових;

в) це розвиток, що забезпечує певний тип рівноваги, тобто баланс між соціально – економічними та природними його складовими.

10. Метою концепції «Сталий Розвиток населених пунктів» є:

а) створення повноцінного життєвого простору;

б) забезпечення населених пунктів комунікаціями;

в) економічне та екологічне налагодження життя у населених пунктах.

11. Екологічна політика Україна спрямована на:

а) збереження екології у країні;

б) збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу;

в) вирішення екологічних проблем у країні.

12. «Екотуризм» - це:

а) відпочинковий вид туризму, на сільських територіях, який передбачає використання сільського (фермерського) господарства, з метою рекреації, освіти чи активного залучення до традиційних форм господарювання;

б) пізнавальний і відпочинковий вид туризму, зосереджений на природних територіях, який передбачає заняття різними формами активної рекреації у природних ландшафтах без заподіяння шкоди навколишньому середовищу;

в) подорожі в місця з відносно недоторканною природою, які не ведуть до порушення цілісності екосистем, з метою одержати уявлення про природні та культурно – етнографічні особливості тієї території, що

створює такі економічні умови, коли охорона природи стає вигідною місцевому населенню.

Питання до самоперевірки:

1. Дати визначення державної інвестиційної політики
2. Дати визначення інвестиційних процесів у сфері рекреаційно-туристичного природокористування.
3. Які основні завдання політики держави щодо стимулювання розвитку рекреаційно-туристичної сфери?
4. Яка розробка пріоритетних напрямків інвестування розвитку сфери рекреаційно-туристичного природокористування.
5. Які переваги залучення іноземного капіталу в сферу рекреаційно-туристичного природокористування.

3.5. Практичне заняття №5

МОДЕЛЬ ДЕРЖАВНОГО МЕХАНІЗМУ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ РЕКРЕАЦІЙНО - ТУРИСТИЧНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Питання, що виносять для обговорення на занятті:

1. Поняття «інвестиції», види інвестицій.
2. Дати визначення стимулювання рекреаційно-туристичного природокористування.

При підготовці до заняття необхідно самостійно підібрати матеріал

і розібратися в таких питаннях:

3. Визначити сутність поняття «механізми управління».

Теоретичні відомості та ключові терміни:

Інвестиція – господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно. Інвестиції поділяються на капітальні, фінансові та реінвестиції.

Метою інвестування є збільшення капіталу: за рахунок поточних прибутків на вкладений капітал або за рахунок зростання ринкової вартості самого капіталу внаслідок змін ринкової кон'юнктури.

Стимулювання рекреаційно-туристичного природокористування – це комплекс правових, економічних, організаційних, наукових, фінансових та інших заходів, спрямованих на : досягнення сталого рекреаційно-туристичного природокористування, прискорення розвитку рекреаційно-туристичної сфери, підвищення якості вітчизняних рекреаційно-туристичних товарів та послуг і, як наслідок, підвищення її конкурентоспроможності на основі: поєднання економічних, соціальних та економічних інтересів на загальнодержавному та регіональному рівні, максимально ефективного використання рекреаційно-туристичного потенціалу відповідних регіонів в інтересах: держави в цілому, рекреаційно-туристичних регіонів, їх жителів, а також рекреантів та туристів.

Розглянемо сутність поняття «механізм управління». По-перше, конкретні механізми управління найчастіше трактуються як сукупність способів. Методів, важелів, через які суб'єкт управління впливає на об'єкт управління для досягнення певної мети. По-друге, є спроби розгляду механізму здійснення процесу управління, у який включають елементи системи управління та простежують послідовні зміни об'єкта управління із зазначенням засобів його перетворення. По-третє, не можна не звернути увагу на представлення у якості механізмів цілісних систем управління, що відрізняються великою складністю.

На базі всього вищевикладеного, нами було обґрунтовано та розроблено модель комплексної взаємодії механізмів стимулювання рекреаційно-туристичного природокористування у вигляді двокомпонентної системи регуляторних інструментів і важелів з боку держави та ринку щодо забезпечення сталого рекреаційно-туристичного природокористування, з урахуванням наступних загальних положень:

1. Об'єктом стимулювання є рекреаційно-туристичне природокористування. Згідно визначеного, об'єктом в економіці прийнято вважати підприємство, організацію, засоби і чинники виробництва, елементи соціальної сфери, на які направлена економічна діяльність.

2. Регуляторами (суб'єктами) стимулювання є держава і ринок. Суб'єктом в економіці за визначенням є особа, що здійснює економічну, господарську діяльність.

3. Інструменти загального механізму стимулювання діляться на: організаційні, економічні і організаційно-економічні.

Проведений аналіз економічних інструментів загального механізму стимулювання рекреаційно-туристичного природокористування дає можливість виявити деякі негативні тенденції його функціонування:

1. Довготривалість процесу формування механізмів стимулювання рекреаційно-туристичного природокористування, що не відповідає еколого-економічним потребам розвитку національного господарства та гальмує розв'язання низки проблем, пов'язаних з переходом економіки на шлях сталого розвитку.

2. Відставання розвитку механізмів стимулювання рекреаційно-туристичного природокористування від темпів і потреб руху рекреаційно-туристичної галузі.

3. Відсутність комплектності та нерівномірності формування підсистем механізму стимулювання рекреаційно-туристичного

природокористування, що, безумовно, спричиняє зниження вихідного «коефіцієнта корисної дії» цього механізму.

4. Незабезпеченість механізмів стимулювання рекреаційно-туристичного природокористування комплексом гнучких інструментів, які були б адекватними.

5. Відсутність дієвих інструментів фінансування заходів з розвитку рекреаційно-туристичного природокористування.

Приклад розрахунку типового завдання №5

Завдання 1. Представимо, що економіка не стабільна і значення позикового проценту (S) постійно змінюється в широких межах. Необхідно дати оцінку земельних ділянок при значення позикового проценту 5%, 20%, 50%.

Методика розв'язання задачі:

Для ділянки 1 вони складуть:

$$P_{15\%} = 2250 \text{ грн/га} * 100\% \div 5\% = 45000 \text{ грн/га};$$

$$P_{120\%} = 2250 \text{ грн/га} * 100\% \div 20\% = 11250 \text{ грн/га};$$

$$P_{150\%} = 2250 \text{ грн/га} * 100\% \div 50\% = 4500 \text{ грн/га}.$$

Проводимо аналогічні дії для других ділянок і заносимо їх в таблицю.

Найменування ділянки	S=5%	S=20%	S=50%
Індивід.№1	45000	11250	4500
Індивід.№2	48000	12000	4800
Індивід.№3	120000	30000	12000

Як бачимо, значення оцінки може коливатися в широких межах, особливо в умовах нестабільної економіки. Це, означає, що при нестабільній економічній ситуації держава повинна робити спеціальні міри по регулюванню продажу нерухомості.

Питання до самоперевірки:

1. Сутність поняття «механізм управління».
2. Дати визначення стимулювання рекреаційно-туристичного природокористування.
3. Обґрунтувати модель комплексної взаємодії механізмів стимулювання рекреаційно-туристичного природокористування.

Завдання до практичних задач:

Завдання 1. Представимо, що економіка не стабільна і значення позикового проценту (S) постійно змінюється в широких межах. Необхідно дати оцінку земельних ділянок при значення позикового проценту 10%, 25%, 60%.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять з навчальної дисципліни
«Економіка та екологія рекреаційно-туристичної сфери»
для студентів денної та заочної форми навчання
спеціальності 051 «Економіка»
ОПП «Економіка довкілля та природних ресурсів»

Укладач: Попова Марія Олександрівна

Підп. до друку

Формат

Папір

Умовн. друк. арк.

Тираж

Зам. №

Надруковано з готового оригінал-макета

Одеський державний екологічний університет

65015, Одеса, вул. Львівська, 15
